

OSMANLI BELGELERİNDE TÜRK MÛSİKÎSİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait Halim GENÇOĞLU

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-835-2

Kitap Adı

Osmanlı Belgelerinde Türk Mûsikîsi

Yazar

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait Halim GENÇOĞLU

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaa

Bisac Code

MUS000000

DOI

10.37609/akya.741

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Osmanlı Kültür ve Medeniyeti; altı yüz yıllık varlık ve hâkimiyet sürecinde din, dil, edebiyat, sanat vb. yönleriyle bir bütün olarak teşekkül etmiştir. Öyle ki zikredilen her bir unsur, kendi içinde ayrı özellikler geliştirerek bir alt ilim dalı hâline gelmiştir. Nitekim Osmanlı Kültür ve Medeniyeti'ne âit yazı anlayışı dahi bir sanat ve edebî olgu niteliğine erişmiştir.

Belge niteliğine, muhatap makâma ve şahsa göre çeşitli biçimsel özelliklerde olan, Osmanlıca-Osmanlı Türkçesi adı verilen yazı dilinin bu zenginliği, ayrıca içerik olarak edebî ve kültürel bakımdan yüksek bir değer ifâde eder.

Bu yüksek niteliğe bilinç yönünden erişmek, buna hâkim olmak ise söz konusu dil, edebiyat ve sanat kültürü düzeyine ulaşmakla mümkündür.

Müstakil bir ihtisas sahası olan Osmanlı Paleografyası (eski yazı bilimi), şüphesiz Türk edebiyatı, sanatı ve mûsikîsi tarihi incelemelerinde esas rol oynamaktadır.

Bu amaçla “Osmanlı Belgeleri’nde Türk Mûsikîsi” adını verdiğimiz bu kitap çalışması; Osmanlı Mûsikîsi Tarihi’ne ışık tutan, çeşitli yazı tiplerine sahip tarihî belge türlerinin doğru okunmasına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Bu itibarla Osmanlı Mûsikîsi Tarihi’yle ilgili olan çeşitli belge ve eserler, birçok arşiv ve kaynaktan derlenerek çevirileriyle birlikte sunulmuş, söz konusu belgelerde karşılaşılan nesih, rika, talik, divânî gibi başlıca yazı türlerinin okunmasına yönelik çok sayıda alıştırmalara yer verilmiştir.

Aynı zamanda bu belge ve kitâbî eser örnekleri, mûsikî araştırmacıları için birer hazır kaynak niteliğinde olduğundan çeşitli konularda yapılacak olan çalışmalara destek olmak üzere kullanılabilir.

Uzun ve meşakkatli bir okuma ve planlama süreciyle tamamlanan bu kitap çalışmasının hazırlanmasında kıymetli fikirlerini esirgemeyen hocam, müzikolojinin kutbu Sayın Doç. Dr. Recep USLU’ya, ayrıca beni yetiştiren çok değerli aileme, annem Tarihçi Suzan GENÇOĞLU ve babam Tarihçi, Antropolog H. Hulûsî GENÇOĞLU’ya teşekkür borcumu yerine getirmek isterim.

Son olarak; bilhassa üniversitelerin mûsikî bölümlerinde lisansüstü düzeyde bilimsel incelemelerde bulunanlar ile belge -vesika- okuma yönünde çalışma yapan ilgililere yönelik olarak hazırlanan bu kitabın ilim ve sanat dünyasına faydalı olmasını temennî ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait Halim GENÇOĞLU

Karşıyaka/2020

Osmanlı Kùltürü, Dili ve Edebiyâtı sahasında derin bilgi ve birikimiyle bana her dâim ilhâm ve rehber olan edebiyat âlimi, Cumhuriyet Öğretmeni dedem merhûm Halim GENÇOĞLU'ya (1905-2009) ithâfen...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NESİH, RİKA, TALİK, DÎVÂNÎ YAZI TÜRLERİNDE MÛSİKÎ BELGELERİ OKUMA ÇALIŞMALARI	7
1.1. Nesih Yazılı Mûsikî Belgeleri	7
1.2. Rika Yazılı Mûsikî Belgeleri	55
1. 3. Talik Yazılı Mûsikî Belgeleri	125
1. 4. Dîvânî Yazılı Mûsikî Belgeleri	138

İKİNCİ BÖLÜM

2.. OSMANLI MÛSİKÎ BELGELERİNDEN ÇEŞİTLİ ÖRNEKLER	167
2. 1. Nesih Yazılı Mûsikî Belgelerine Örnekler	167
2.2. Rika Yazılı Mûsikî Belgelerine Örnekler	184
2.3. Talik Yazılı Mûsikî Belgelerine Örnekler	286
2.4. Dîvânî Yazılı Mûsikî Belgelerine Örnekler	292
Kaynakça	303

KAYNAKÇA

Basılı Yayınlar

- Abdû'l bâkî Nâsır Dede (1794), *Tahrîriye*, Süleymânîye Ktp., Esâd Efendi, Nr: 3898
- Abdû'l bâkî Nâsır Dede (1794), *Tedkîk u Tahkîk*, Süleymânîye Ktp. Nâfız Paşa, No: 1242/1
- Âhîzâde Ali (1665), *Kitâb-ı Edvâr-ı İlm-i Mûsikî*, <https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2011/arts-of-the-islamic-world-l11220/lot.215.html?locale=en>, Erişim Tarihi: 16.11.2019
- Aktan, Ali (1995), *Osmanlı Paleografyası ve Siyâsî Yazışmalar*, İstanbul: Osmanlılar İlim ve İrfan Vakfı Yayınları
- Ali ve Selâhaddin (1325), *Muhtasar Risâle-i Mûsikî*, 1. Cüz, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası
- Alişân, İ. H. (1927a), "Mûsikî ve Aşk", *İçtihad*, No: 236, s. 4507-4509
- Alişân, İ. H. (1927b), "Mûsikî ve Aşk", *İçtihad*, No: 237, s. 4528-4529
- Anonim *Beste Mecmuâsı*, TSMK, Revân Kitaplığı, Nr. 1725
- Anonim *Mecmuâ-i Güfte* (1810?), Süleymânîye Ktp.-Ali Nihat Tarlan-Nr. 81
- Duâcızâde Abdulkerim (Tarihsiz), *Mûsikîye Dâir Risâle*, İBB Atatürk Kitaplığı Online Arşivi, Demirbaş No: Bel_Yz_K_0740, Yer No: 781 Mus 1
- "Edebiyat-ı Musikiye", *Cerîde-i Sûfiyye*, 31 Ağustos 1230, No: 104, s. 116
- Edvâr-ı İlm-i Mûsikî* (Tarihsiz), İÜ Ktp., TY, nr. 1856/2
- Gençoğlu, M. S. H. (2013), *Süleymânîye Kütüphanesi-Ali Nihat Tarlan-Nr. 81 Künyeli Mecmuâ-i Güftenin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gençoğlu, M. S. H. (2017), *Osmanlıca Mûsikî Metinleri Rehberi*, Ankara: Gece Kitaplığı
- Gençoğlu, M. S. H. (2019), *İsrâil Millî Kütüphanesi-Jer NLI Yah Ar. 213 Künyeli Risâle-i Edvâr'ın İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Gökbilgin, Tayyip (2013), *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, İstanbul: Enderun Kitabevi
- <https://osmanlicaogren.com/islam-hat-sanati-ve-hat-cesitleri>, Erişim Tarihi: 15.08.2019
- <https://tr.pinterest.com/pin/378302437430701659/visual-search/?cropSource=6&h=260.58764607679467&w=530&x=16&y=10>, Erişim Tarihi: 16.08.2019
- <https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2011/arts-of-the-islamic-world-l11220/lot.215.html?locale=en>, Erişim Tarihi: 23.11.2019
- Hacı Ahmed Fâik (Tarihsiz), *Fâiku'l Âsâr*, İstanbul: Mahmut Bey Matbaası
- Hazman, Yaprak (2014), *Abdülkâdir Töre'nin Usûl-i Talim-i Keman Adlı Eseri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi SBE
- Karacakaya, Recep ve Yücedağ, İsmail (2014), *Osmanlı Arşiv Vesikaları*, 3. Baskı, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Kurt, Yılmaz ve Ceyhan, Muhammed (2018), *Osmanlı Paleografyası ve Osmanlı Diplomatikası*, 4. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları
- Kütükoğlu, Mübahât (1994), *Osmanlı Belgelerinin Dili*, İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları

- Mert, Talip (2013), Hattât Buhûrizâde Mustafa İtrî, *Musîkî*, İstanbul: Türk Mûsikîsi Vakfı Yayınları
- Mustafa Ağa (1644), *Risâle-i Edvâr*, Jer NLI Yah Ar. 213
- Özkan, Mustafa (2007), Osmanlı Türkçesi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 33. Cilt, İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları, s. 483-485
- Raûf Yektâ (h. 1325), “Cennetmekân Sultan Abdülaziz Han ve Fenn-i Nefis-i Mûsikî”, *Musavver Muhit*, Cilt 2, sy. 27, s. 145
- Tamay, Sedat ve Gençoglu Mehmet S. H. (2020), *Mildan Niyâzî Ayomak'ın Türk Müziği Armonisi ve Müzik Fiziği Notları/Çeviri-İnceleme-Özgün Metin*, Ankara: Akademisyen Kitabevi
- Uslu, Recep (2006), *Müzikoloji ve Kaynakları*, 1. Baskı, İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları
- Uslu, Recep (2009), Türkçe Müzik Teorisi Eserleri Nasıl Çalışılmalı, *Folklor/Edebiyat*, Cilt 15, sy. 58, s. 45-62
- Uslu, Recep (2016), *Müzik Bibliyografyası 1*, 1. Baskı, Cilt 1, İstanbul: Çengî Yayınları
- Ünal, Mehmet Ali (2002), Osmanlı Devri Türk Kültür ve Medeniyeti'nin Temel Özellikleri, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Cilt 9, s. 95-105
- Yazır, Mahmut (1942), *Eski Yazıları Okuma Anahtarı*, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları
- Yeniçağ Mûsikî Dersi ve Makamlara Dâir Notlar, İBB Atatürk Kitaplığı Online Arşivi, Demirbaş No: ME_Evr_011314